

АЗЫРАЛ БЕЛЕТЕЕРИНДЕ ЭРЧИМДУ
ТУРУЖАЛЫ!

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1983

ИЮЛЬ

7 №

THE
LIBRARY OF THE
CONGRESS

RECEIVED
JAN 10 1891

1891

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН' БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

1983 j.
ИЮЛЬ
7 №

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ

ӨЛӨН ИЖИ — МЕРГЕНДУ ФРОНТ

Өткөн 1982 жылда бистинг областыа 152 мун тоннадан ажыра азырал единица малдын курсагы белетелген болгон. Бу жаан иште једимдү иштегендер — Майма, Шебалин, Кош-Агаш ла Улаган аймактар болгон. Ондой, Кан-Оозы, Көксуу-Оозы аймактар күйгекке алдыртып, Чой, Турачак аймактар јаашка бастыртып, пландарын бүдүрбегендер. Онын учун өткөн кышты бу аймактардын колхозторы ла совхозторы күч ле чыгымду айалгада өткүрдилер. Өлгөн, кырылган малдын тоозы көп, 100 эне малдан алган кураандар, бозулар ла кулундар алдындагызына көрө чик јок ас. Государствого табыштыратан эттин, сүттин, түктин ле өскө дө пландарды бүдүрери уур айалгада артканча.

Бу он биринчи бешжылдыктын каруулу 1983 жылында бистинг область государствого 27100 тонна эт, 41670 тонна сүт, 3170 тонна түк, 110 тонна мөт, 2400 тонна картошко, 2050 тонна маала аш, 114,5 тонна куманак ла көп центнер аннын мүүзин садар ла кышка јакшы белетенип, бастыра малды тойу-ток курсакла јеткилдеер учурлу.

Бу күндерде областын коммунисттери, бастыра ишкүчиле јаткандары, ончо совет албаты чылап ок, КПСС-тин июньский (1983 ј.) Пленумынын јөптөрин, СССР-дин ле РСФСР-дин Верховный Советтеринин сессияларынын материалдарын акту күүндеринен уткыгылап, Коммунистический партиянын ич ле тыш јанындагы политиказын бирлик күүн-санаала јарадып, Аш-курсактын программазын бүдүрерге өлөн ижин эрчимдү баштап ийдилер.

Бу жаан јуртхозяйственный кампаниянын задачалары да жаан. Областыка 185,6 мун тонна өлөн, 286,7 мун тонна силос, 114 мунга јуук тонна сенаж ла моноазырал, 12 муннан ажыра тонна өлөнгин кулурын, 22,6 мун тонна салам ла оног до башка малдын азыралын белетеп алар керек. Кыскарта айтса, 214 мун тонна кормовой единица азырал, ол эмезе азыралды былтыргызына көрө 1,4 катапка көптөдө эдерге келижет.

Оны бүдүрери ак-чек иштегенинен, бар резервтерди таап, билгир тузаланып билеринен камаанду болгонын кажы ла

башкараачы ла ишчи ундыбас учурлу. «Кажы ла кижы онын алдында тургузылган задачаны бойынын керегин бүдүрүп жат деп бодоорына једип алар керек» — деп, ноябрьдагы (1982 ј.) Пленумда куучын айдып тура, нөкөр Ю. В. Андропов темдектеген. Өлөң ижин бүдүрер иште партийный, советский ле хозяйственный органдар, хозяйстволордын башкараачылары ла специалисттери, общественный организаци-лар шак бу некелтеле башкарынар учурлу. Көөрөм куучын өткүрерин астадып, ийде-күчти чоком керектерге, јарадылган јөпти бүдүрерине ууландырып, шинжүде тударын тынытса, керектер јаранар аргалу.

Јер ижин јарандыраы Туулу Алтайда эн јаан задача-лардын бирүзи. Онын учун бу суракка ајару салбай турган хозяйственниктер јаан јастырып јат деп чике, көскө айдып јадыбыс. Қалганчы өйдө партиянын областной комитеди бу керекти бойынын ајарузында тудуп, некелтени тыгыдып туру.

Јаскы күндерде областьтын јалаңдарында 12 мун гектар кыранын тажы арчылган, 9 муннан ажыра минеральный удобрение түжүмге берилген, 18 муннан ажыра гектар јулукту азыралдын (силостын) культуралары, 48 мунга шы-дар гектар бир јыл өзөтөн өлөң, 41,8 мун гектарга јуук ма-жакту аш үренделген. Бастыра үренделген кыра 108 муннан ажа берген. Күскиде салган арыш, алдында үренделген көп јылдарга өзөтөн өлөңдөр кажызы ла јаскы суула кожо өзү-мине минеральный удобрениелер алгандар. 1983 јылдын тү-жүмин бийиктедерге колхозтор ло совхозтор кырага 435 муннан ажыра тонна өтөк кырага төккөндөр, мынызы был-тыргызынан 100 мун тоннага көп.

Бу күндерде областьтын јуртхозоргандары, аймактардын агропромышленный биригүлери, советский ле партийный ор-гандары, хозяйстволордын баштаачылары, специалисттери бойынын ајарузын кыранын өзүмдерине, малга азырал бе-летеерине, өскөн түжүмди јуунадарына ла өскө дө јаан зада-чаларга улалтар учурлу. Јартап айтса, бийик түжүм учун иштин эрчимин јаантайын тыгытпаганча неме болбос.

Азыралды көптөдө эдетен сүменин бирүзи мелиорация ла химизация болуп јат. 1983 јылда бу керекке 6,5 миллион салковой акча чыгарары пландалган, 5,9 мун гектар јаңы јердин агаш-тажын арчып кыра эдип алатаны, 1,4 мун гек-тар јерди јаңыдан сугаратаны, 751 гектарды кургадары, 30 мун гектар одорлорго суу чыгаратаны, 13 мун тонна ми-неральный удобрениени ле 435 мун тонна өтөкти тартата-

ны — бистинг мелиораторлордын ла химиктердин јаан ла каруулу задачалары. Олорды јетире бүдүрер керек.

Колхозтордо ло совхозтордо тракторлор, автомашиналар, өлөң, силос ло өскө дө азыралдар јуунадар темир-терс јеткилинче бар. Олорды тургуспай, сындырбай, көнү ле арбынду иштедери механизаторлордон камаанду. Мынан көргөндө јуртта механизатор качан да, кандый да кампанияда тос фигура дегени база ла јарт тура берет. Колдын күчиле иштейтенин астадарында бу кижии јаан тоомјыда болор учурлу.

Өлөң ижинде кажы ла сурак, керек јаан учурлу. Јол, айрууш-тырмууш, аяк-казан, курсак-тамак, горючий, сүркүш, иштейтен, амырайтан өй, иштеген иш, онын јал акчазын, кем озолойт, кем артат, оорыйт, аракыдайт ла пландар канайда бүдет.

Бу јаан кампания јангыс ла колхоз, совхозтын малынын азыралын эдип турганыла кожо улустын бойынын малынын курсагын канайда эдетенин ундыбас керек.

Калганчы өткөн бешјылдыкта малдын курсагы областта 18 процентке көптөгөн болзо, малды азыраарга эткен мажакту аш 10 процентке астаган. Колхозтордо ло совхозтордо соокко, күйгекке алдырткан деп шылтактарла бис бойыбыска үрен аш та белетеп албай барганыбыс коркымчылу да, уйатту да. Кандый ла культураны үрендегенине јетирип јуунадар керек.

Партиянын обкомынын өткөн пленумдарында ла партийно-хозяйственный активтеринде бис сүре ле малдын азыралынын чындыйын ла белок јаны бийик болзын деп некеп јадыбыс. Је керек ылтам јаранбайт. Бу керекти јазаарга областтын хозяйстволорында 25-тен ажыра экспресс — лабораториялар ачылган. Өлөңнин, јулукту азыралдын ла өскө дө неменин јакшызы өйинде кескенинен, јуунатканынан, јазап обоологонынан ла көмгөнинен камаанду. Өйинде кескен, јууган өлөңнин чындыйы, јакшызы 30—40 процентке көптөйт, андый курсактан мал тойу-ток турат.

1982 јылда шинделген малдын азыралынын: өлөңнин — 35, өлөңнин кулурынын — 19, силостын — 37 ле сенажтын — 84 проценти классный эмес болгон. Анчада ла јаан јылыйтуларды Чой, Улаган, Көксуу-Оозы, Кан-Оозы аймактар эдет. Јылыйтулар ла азыралдын чындыйы обоолордо ло силосный траншеяларга салылган кийинде көптөп лө јабызап турганы база ачынчылу. Эмди тургуза пландалган силос ло сенажтын јүк ле $\frac{1}{4}$ үлүзин, өлөңнин кулурынын јарымын саларга эдилген траншеялар ла складтар бар,

өлөн чеберлейтен жамынтылар жүк ле Майма аймакта ОПХ «Чуйское» (1200 тонна), Чой аймакта Ыныргы совхозто (730 тонна), Кан-Оозы аймакта партиянын 21-чи съездинин адыла адалган колхозто (180 тонна) бар. Бу сүрекей ас. Малдын азыралын эдер тушта, кезикте жаңы технологияла өлөңди пресстеери, онын кулурын кожумал эдип гранулировать, брикетировать, силостоп ло консервировать эдетени ле јут-јулакайда изү кейле соктырып кургадатаны база ундылат. Өлөңди пресстеэе бир канча иштер (бугулдаары, обоолооры), јылыйту астап јат. Је өткөн јылда өлөң пресстеер планы жаңыс ла Кан-Оозы аймак бүдүрген, а Көксуу-Оозы, Турачак аймактар бу керекке ајару салбагандар.

Областынын азыралынын структуразында кату ла кургак өлөңнин, кулурдын үлүзи 50 процентке, јулукту ла јымжак үлүзи ол тоозында силос, сенаж, моноазырал 45 процентке јеткенин кем јок деп ајдар керек. Мынан көргөндө кандый да азыралдын учурын оны эдер тушта жабызатпас керек.

Калганчы он јылдарда Туулу Алтайдын азыралы көптөгөни кыранын шылтуузында болгон. Је андый да болзо, көп өлөңди, силосты, сенажты андазын тийбеген кобы-јиктерден, арка-туудан јууп аладыс. Андый јерлер (природный сенокостор) бисте 1 миллион гектарга шыдар.

Је ол ыраак, ташту, каскак, јадыкту ла јыраалу јерлердин жүк ле 35—40 проценти колго кирет. Онон алып турган өлөңнин түжүми бир гектардан 5—6 центнер болот. Бу керектерден улам бу јыл башталып турарда, СССР-дин Министрлеринин Соведи бу мындыј јерлердин түжүмин көдүрери јанынан јаан јөп чыгарган. Ол бистин келер өйдөги јаан ижибис.

Јердин ижин јарандыраын туура салбас керек. Тургуза эдилбеген немени эртен эдерге орой болор. Јайгы күнде эдилбеген азыралды кыштын корон-соокту кыска күнинде чөлдін саламыла бөктөйтөнинин күчин Ондой, Кан-Оозы, Көксуу-Оозы ла өскө дө аймактардын улузы јакшы билер болор.

Бүткүл область ичинде өдүп јаткан азырал белетеер иштин јаанын мындыј тоолор ло керектер керелейт. Өлөңгө чабатан јер 139,4 мун гектар, сенажка ла моноазыралга — 26,1 мун, силоско — 26,6 мун, өлөңнин кулурына — 7,2 мун гектар, аш ла салам јуунадатан јер 42,8 мун гектар. Бу јерден алатан бастыра азыралды 10500 кижинин, ол тоодо 2700 механизатордын, 2500 трактордын, 400 ажыра автомашинанын, 380 силосный ла мажакту аш јуунадар

комбайндардын кўчиле алып чыгарга келижет. Жаландарда ла кобы-јиктерде 630 ажыра тракторлорго колбогон косилкалар, 500-ти ажыра тырмууштар, 220 прессподборщиктер, 210 шыдар стогометтор, 415-ПК-1,6, 130-КУН-10, онон до өскө атка јеккен косилкалар, тырмууштар, кол чалгылар, айрууш-тырмууштар туружар. Мыны ончозын кыймыктадарга 2700 тонна бензин, 7400 тонна дизтопливо, артыгында белетеген курсак-тамак, јакшы башкару, эп-јөп, каткыла кожонду иш керек. Ол тужында келер кыштан коркор неме јок болор. Бистинг 131 мунга јуук уй-малыс, 1 миллионног ажыра кой-эчкибис, 57 мунга јуук јылкы-малыс, 27 муннан артык андарыс, сарлыктарыс ла төөлөрис кышка азыралду кирип, арткан XI-чи бешјылдыктын пландарын бүдүрерине јенилте болор деп иженер керек. Өлөң ижи мергендү ле једимдү болзын деп бастыра партийный организациялар чылазыны јок, өткүн ле јаан иш эдер учурлу.

С. Майманов,
обкомнын јуртхозбөлүгинин инструкторы

ЈАНҢЫ ЈЕДИМДЕРГЕ

Туулу Алтайдын промышленный предприятиелеринин, совхозтордын ла колхозтордын коллективтеринде он биринчи бешјылдыктын үчинчи јылынын пландарын ла молјуларын бүдүрери учун социалистический мөрөй элбеп туру. Промышленный предприятиелердин көп нургуны јыл башталган баштапкы ла күндерден ала иштин эрчимин тыгыдып, кажы ла айдын јакылтадарын бүдүрип келгилейле, јарымјылдыктын пландарын ла молјуларын өйинен озо бүдүрдилер.

Областын промышленнозы бийик тебүлерле иштейле, јарым јылдын планын бастыра технико-экономический көргүзүлерле бүдүрген. Январь — май айларда пландалганына үзеери эки миллион 761 мун салковойдын продукциязы эдилди. Јылдын баштамы јарымында анчада ла Горно-Алтайск городтын, Майма, Чой, Ондой ло Кан-Оозы аймактардын предприятиелери јакшы иштедилер.

Јирме беш предприятие товарный продукция эдер јакылтаны ажыра бүдүрдилер. Агропромышленный комплекстин предприятиелери бастыра технико-экономический көргүзүлер аайынча планы бүдүреле, товарный продукцияны планнан 7 процентке көп эдип чыгардылар. Продукция иштин арбыны бийиктегенинен улам көптөди.

Јарым јылдын планын бүдүрген предприятиелерде, темдектезе, Горно-Алтайск городто «электробытприбор» заводто, Турачак аймакта Пыжадагы ремзаводто, Акташтагы рудоуправлениеде ле өскөлөринде де иш аайлу-башту болгонын, социалистический мөрөй чике төзөлгөнин, иште дисциплинаны тыгыдары јанынан тартыжу өткөнин, коллективте идеологический ле јартамал иш бийик кеминде өдүп турганын темдектеерге јараар.

Горно-Алтайск городто производство астамду болорына, улуска бийик арбынду иштенер ајалга јеткилдеерине партийный ла профсоюзный организациялар јаан ајару эдип тургандарын темдектеер керек. Промышленность продукция эдип чыгарары јылдан јылга, айдан айга токтоду јоктон көптөп турганы сүүндирет. Былыргы јылдын баштапкы

жарымындагызына көрө товарный продукцияны жети жүс мун салковойго көп эдип чыгарган.

Областьта продукция эдерин былтыргы жылдагызына көрө көптөткөндөрдүн тоозында: бөс эдер фабрика, абра-чанак эдер, кирпич эдер заводтор, Кан-Оозындагы агашхоз, Караторбоктогы агашпромхоз, өскөлөри де.

Коллективтерде албаты-калыкты товарларла жеткилдөөрин жарандылары керегинде КПСС-тин Төс Комитединин ле СССР-дин Министрлеринин Соединин жөбин жүрүмде бүдүрери жанынан жаан иш өдүп жат. Областьта эдилген бастыра товарный продукциянын 57 проценти албаты тузаланатан товарлар. Бисте бар 37 промышленный предприятиенин он тогузы андый товарлар эдип жадылар. Баштапкы жарым-жылдыкта планга үзеери үч миллион салковойго албаты тузаланар товарлар эдилди.

Горно-Алтайскта бөс эдер, кийим көктөөр фабрикалар, калаш быжыар завод, гардинный тюль эдер фабрика жаңы продукция эдип чыгарарын баштадылар. Город январь — май айларда да бөс эдер планы 112 процентке, калаш эдер планы 102 процентке бүдүргөн.

Калганчы өйдө журт хозяйствого керектү товарларды, журт жерлерде производительный ийделерди тыгыдар товарлар эдерине, колхозторды ла совхозторды жеткилдеер иштерди бүдүрерине аяру тыгыды. Анайда баштапкы жарым-жылдыкта жарган агашматериалдар белетеери, былтыргы жылдагызына көрө, 17 процентке көптөди, кирпичтер эдери — 112, жуунтылу темирбетон — 148, ол тоодо керамзитбетон 159 процентке көптөгөн.

Областын промышленный предприятиелеринде производствоны технический жагырта жепсеери жанынан элбек иш өдүп жат. Онын шылтуунда быжылгы жылдын баштапкы жарымында промышленный предприятиелерде иштин арбынын бийиктедер план 105 процентке бүткен. Иштеп турган кажы ла кижин планга үзеери үч жүс салковойдын продукциясын эткен.

Оныла коштой промышленный предприятиелердин ижинде жедикпес-тутактар база бар. Олорды жоголторы иштин эрчимин тыгыдар, жедимдерди көптөдөр эди.

Туулу Алтайдын потребкооперациязынын ишчилери совет улустын жадын-жүрүмунинг материальный аргаларын жарандылар, Аш-курсакты көптөдөр программаны жүрүмде бүдүрерине бойларынын жөмөлтөзин эдип турулар.

Бешжылдыктын эки жарым жылынын туркунына улустаң

јурт хозјайствонунг продукталарын садып алар јакылта алты јүс салковойго ажыра бүтти. 1981 ле 1982 јылдарда 75,352 тонна сүт, үч миллионго шыдар јымыртка, 5,7 мун тонна картошко, 260 тонна маала ажын туш улустаң садып алып, јууп белетеген.

Облпотребсоюзтынг системазында иштеп турган промыш-ленный предприятиелер улустаң садып алган эттен 270 тонна колбаса эделе, магазиндер ажыра саткан. Аймактардагы потребобществолордын ла заготконторалардын болушту хозјайстволорында чарларды ла чочколорды семирте азырап, јүс тоннага шыдар эт иштеп алган.

Јуртхозпродукталарды улустаң садып алары, болушту хозјайстволордо этти иштеп алары јанынан Шебалиндеги, Көксуу-Оозындагы, Маймадагы райондордын ишчилери јакшы иштедилер. Олордо бу иш јанынан пландар кажы ла ай, квартал ла јыл сайын бүдүп ле ажыра бүдүп туру.

Областын тос городында Горно-Алтайскта јуртаган улусты јуртхозјайственный продукталарла јеткилдееринде городтогы кооперативный саду там ла јаан учурлу болуп барып јат. Мында калганчы эки јылдын туркунына үч миллион салковойдын андый продукталары садылды. Ол тоодо 615 тонна эт, 160 тонна колбаса, 700 мун јымыртка, 150 тонна картошко, 130 тонна маала ажы садылды.

Албаты-калыкты потребкооперациянынг магазиндери ажыра этле, эттен эткен продукталарла, картошколо, јии-лектерле, маала ажыла канча ла кире толо јеткилдеерге облпотребсоюзтынг заготовкалар өткүрип турган организациялары бойынын ижин тынгыдып ийдилер.

Потребкооперациянынг ишчилери јурт јердеги ле городто таннан хозјайстволо колбу эдип, олордон артыкту аш-кур-сакты ла малды садып алары јанынан ажындыра контракт — договор эдип јат. Јуртхозпродукталар, мал саткан улуска керектү товарлар, ол тоодо кебистер, бос лө эмди тургуза элбеде садарга једикпестү товарларды садып туру. Онын шылтуунда кандый продукталарды ла малды качан, канча кирези садып аларын улуска кандый товарларды канча кире садатанын билип, ого ажындыра белетенип алгылайт.

Бүгүнгү күнге јетире бу иште јаан једикпес — керектү складтар, холодильниктер једишпей турганы болгон. Эмди бу једикпести јоголторы јанынан јаан иш өдүп туру.

Колхозтордо ло совхозтордо быјылгы јылдын пландарын, молјуларын бүдүрер иштердин көп нургуны күске ле кышка

келижет. Ноокы тараары ла түк кайчылап табыштырар иш једимдү өтти. Јайгы јарамыкту өйдө сүтти көптөдөри учун мөрөй элбеди.

Эмди областьтын колхозторынын ла совхозторынын жүрүминде эн ле јаан учурлу иш — малга азырал белетее-ри башталды. Бу ишти јенүлү бүдүргенинен малдын тоозын көптөдөри, продуктивнозын бийиктедери, этти, сүтти, түкти көптөдөри камаанду. Быјыл колхозторго ло совхозторго 214 мун тонна азырал белетеп алар задача туруп јат.

Азырал белетеер иш Майма, Көксуу-Оозы аймактардын хозяйстволорында јакшы башталды. Је кезик јерлерде, тем-дектезе, Чой аймакта өлөң ижи башталганыла кожо једик-пес-тутактар көптөди. Өлөңнин кулурын эдер агрегаттар јетире тузаланылбайт. Өскө дө једикпестер бар.

Колхозтордо ло совхозтордо бастыра төзөмөл лө јар-тамал иш — общественный малды ток азыралла јеткилдее-рине ууланар учурлу.

*КПСС-тин XXVI съездинин јоптөрин
јүрүмде бүдүрери учун*

**ПАРТОРГАНИЗАЦИЯ ИШТИ ТЫНГЫДАРЫ
УЧУН ТАРТЫЖУДА**

Бистин комбинаттын коллективи, бастыра совет албаты чылап ок, КПСС-тин XXVI съездинин, партиянын Төс Комитединин ноябрь айдагы (1982 j.) ла июнь айдагы (1983 j.) Пленумдарынын јоптөрин јүрүмде бүдүрип, эрчимдү иштенип туру. Партиянын јоптөринде тургузылган јаан задаларды јенүлү бүдүрери бастыра иштерде партийный башкартуны јарандыраын, коллективте коммунисттер баштаачы јерде турала, ишчилерди јагы јаан једимдерге көдүрерин керексип јат.

Комбинаттагы баштамы партийный организация коллективте ишти чике төзөөрине, дисциплинаны тынгыдарына јаан ајару эдип, ого бастыра идеологический ле јартамал политический ишти учурлап туру. Кажы ла ишчи предприятияниң ээзи болуп, онын керектери, ижи учун каруулу болгонын билип, кичеенип иштенерине ајару эдип јат. Социалистический мөрөйді төзөөрдө база ого ајару эдилет. Общественный организациялардын ижи ого учурлалат.

Ишти бригаданың эп-сүмезиле төзөөри элбеп туру. Бүгүн бастыра ишмекчилердин 66 проценти андый эп-сүмеле иштеп јат. Көп улус бригадаларла наряд јоктон иштей берерде, иштин арбыны пландаганына көрө, 1,2 процентке бийиктеди.

Агашты кезип тартар иштерде бригадаларды јаанаткан шылтуунда предприятие пландарды ла социалистический молјуларды калганчы јылдарда улай ла ажыра бүдүрип келди. Анчада ла 1982 јылда јакшы иштедис. Јылына 88 мун кубометр агаш кезип белетеер планды өйинен озо, КПСС-тин ноябрь айдагы (1982 j.) Пленумы ачылар күнге — 22 ноябрьга бүдүреле, јылдын учына јетире планга үзеери 10 мун кубометр агаш белетегенис. Бистин предприятие промышленный эдимдер чыгарар јылдык планды база ажыра бүдүрген. Јагы техниканы ла технологияны производството тузаланары, коллективти социальный јарандыраы јанынан темдектелген иштер бүткен.

Јагы төзөлип турган бригадалар јакшы иштеп, бийик је-

димдерлү болоры олардо партийный башкартунын кеми-нен камаанду. Оны јакшы билип, бис јаан учурлу иштерге коммунисттерди тургузып јадыс. Олор бойлорынын јозокту ижиле бастыра улусты једимдерге апаргылайт.

Темдек эдип, Василий Петрович Терентьев башкарып турган бригаданы алалы. Нөк. Терентьев агаш белетеер иште јаан ченемелдү, нөкөрлөри ортодо тоомјылу коммунист. Василий Петровичтин бригадазы ого берилген јерде агашты талдап кезери, будактарын арчыыры јанынан јаңы технология тузаланып, јакшы једимдерге једип алган. 1982 јылда бу бригада 210 гектар јердин агажын талдап кескен. Эткен иш бийик чыңдыйлу болды.

Он биринчи бешјылдык башталган баштапкы ла күндөрдө ала бистин ченемел өткүрер Горно-Алтайский агаш-комбинаттын коллективинде иш арбынду ла чыңдыйлу болоры учун социалистический мөрөй башталган. Иште јаңы эп-сүме табып тузаланары јанынан тартыжу тынгыган. Бистин коллектив москвичтердин «Јакшы иш учун — мак!» деген патриотический баштанкайын јарадып, бойына алган. Бу баштанкайды бастыра цехтерде ле бригадаларда, участктордо шүүшкенис. Цехтердин ле участктордын ижинин једимдерин стенгазеттерде көргүзип, ишмекчилердин јуундарында шүүжип јадыс. Социалистический мөрөйдө јенү алгандарды мактап, акчала сыйлап јат.

КПСС-тин Төс Комитединин ноябрь айдагы (1982 ј.) Пленумында ла Москвада станоктор эдер заводто нөкөр Ю. В. Андроповтын айткан куучынында он биринчи беш-јылдыктын јаан ла уур задачаларын бүдүрери иштин дисциплиназын там тынгыдарын керексип туру деп айдылган.

Бу сурактар јаантайын партбюронын, ончо коммунисттердин шинжүзинде. Бистин өткүрип турган ижистин шылтуунда производстводо иш туттаары, улус иш үзери, ишке чыкпайтаны астады. Иштин дисциплиназын бускан кажы ла учурал ајару јоктон артпай јат.

Предприятиенин коллективный договорына 1982 јылда февраль айда иштин дисциплиназы учун бригаданын бастыра члендери каруулу деп бичилген. Бригаданын члендеринин ортодо ишке чыкпаган 1—2 ле оног до көп учурал болгон болзо, бригадага сыйды 5—10 процентке астадар деп бичилген.

Ишке чыкпаган кижини жүзүн-башка комиссияларда шүүжер ордына бригаданын бойында көргөни, оныла јартамал иш өткүргени, кезеткени артык болгоны јарталды. Пред-

приятиеде иштин дисциплиназын тыгыдары, иштенер ойди чике тузаланары жанынан администрация, партийный, профсоюзный, комсомольский ле оскө дө общественный организациялар жаба өткүретен иштердин планы бар. Ол план күнүн сайынгы иште бүдүп туру.

Ишчилер баштаңкай болоры, олардын иштеги ле политический эрчимин тыгыдары башкараачы ишчилерден камаанду. Онын учун андый башкараачы ишчилерге, олардын политический билгирин тыгыдарына партийный организация жаан аяру эдип туру.

Агашкомбинаттын цехтеринде, участокторында ла бригадаларында таскадузы тын, билгир мастерлер, механиктер, бригадирлер көп. Олор улусты билгир башкарып турганы пландар бүдерин жеткилдейт. Андый жакшы иштеп турган башкараачы ишчилердин ортодо: производственный бөлүктин начальниги нөк. Каюков П. А., лесничий нөк. Чалбин А. И., агашхимнинг баш мастери нөк. Ризанов В. А., мастер нөк. Водронов Н. П. ле оскөлөри де.

Бу адалган башкараачы ишчилер бойынын коллективинин члендеринин ортодо жартамал ла таскамал иш өткүргилейт. Олор башкарып турган улузын, олардын жүрүмин жакшы билип, болужып жадылар. Анайда эдери бистин иште жаан учурлу.

Инженерно-технический ле орто башкараачы ишчилер жартамал ла таскамал иш өткүрери керегинде сурак кажы ла неде ле сайын өдүп турган жуундарда, идеологический иш аайынча планеркаларда турат.

Кажы ла кварталда инженерно-технический ишчилердин жууны өдүп жат. Ол жуундарда оскө сурактарла кожо иштин дисциплиназын тыгыдар сурактар шүүжилет. Кажы ла башкараачы ишчи иштеп турган кемин көргөндө государствовонун планы бүткенин көргөниле коштой, онын башкарып турган коллективинде иштин дисциплиназы кандый болгонун аяруга алып жат.

Партийный организация КПСС-тин XXVI съездинин жөптөриле башкарынып, коллективте инженерно-технический ле башкараачы ишчилердин политический ле теоретический билгирин тыгыдарын кичееп туру.

Бистин парторганизацияда пландарды ла молжуларды бүдүрерине ишмекчилерди көдүрер, иштин арбынын бийиктедери учун тартыжар, коллективте идеологический ле жартамал-политический ишти бийик кеминде өткүрер ченемел бар. Предприятиени технический жагыртар, жагы техно-

логия тузаланар, нормаларды жаңыртар, материалдарды, акча-жөөжөни кымакайлап чеберлеер сурактар коммунисттердин тös кичеemelinde.

Партийный бюроның жуундарында коммунист бригадирлердин, мастерлердин, баш специалисттердин пландарды бүдүрип турганын, иштин арбынын ла чындыйын, дисциплина жаанынан отчетторын угуп јат. Быјыл январь айда партбюро одыар немелерди ле электричествоны, сырьены ла материалдарды кымакайлаары жаанынан өткүрер иштердин планын јөптөгөн. Ончо бригадаларды хозрасчетко көчүрген. Олорго материалдарды, сырьены, энергияны чеберлеер ле кымакайлаар план берилген. Баштапкы кварталда бригадалар 500 килограммнан ажыра күйдүрер ле сүркүштеер немелер кымакайлап алгандар.

1982 јылда предприятие бүдүн-јарым мун салковойдын күйдүрер немелер, эки мун салковойдын запчастытар чеберлеген.

Эмди кажы ла механизм лимитный карточкалу. Жаңыс ла январь айда предприятие бензин чыгымдаарын, онын алдындагы декабрь айдагызына көрө, 31 процентке, дизельдин топливозын 20,6 процентке аstatты. Кымакайлајтан ла чеберлейтен сурактар албаты шинжүзинин группынын шинжүзинде. Группанын ижин коммунист нөк. Клишевич В. С. башкарып јат.

Бистин ченемел өткүретен Горно-Алтайский агашкомбинат бойынын ижи аайынча агашпромхозторго түней эмес, аңылу иштү предприятие. Мында агаш отыргызып, кичееп өскүреринде ле агаш кезип белетееринде бастыра жаңы иш, эп-сүме, технология ченелте өдүп, производстводо шинделип јат.

Агашкомбинатта СССР-дин наукалар Академиязынын Сибирьдеги бөлүгинин институты мөш агашту тайганын байлык-жөөжөзин билгир тузаланары жаанынан научный шинжү өткүрип туру. Агашкомбинаттын ченемели, онын коллективинин эп-сүмези, иште јакшы једимдери мөш агашту тайгаларда иштеп турган предприятиелерге барып, таркап јат.

Производстводо ченелте ле шинжү өткүрерине рационализаторлор тын јөмөлтө эдип турулар. Öткөн јылда бистин предприятиеде рационализаторлордын 29 шүүлтезин тузаланганы 17,6 мун салковой астам берди.

Быјылгы јылдын 1-кы кварталында рационализаторлордын 10 шүүлтезин тузаланганы 6 мун салковой астам берген.

Партийный организация озочылдардын ченемелин таркадарына јаан ајару эдип туру. Бу ишти коммунисттер — баш механик Квасков В. С., мастерскойдын заведующийи Савенков С. С. баштап турулар. Узак иштеп келген рационализаторлор творческий тапкыр шүүлте эдерине јиит ишмекчилерди таскадып турулар. Анчада ла јиит специалисттерди рационализаторлор эдерине јаан ајару эдилет. 1982 јылда сегис јиит специалист бойлорынын баштапкы рационализаторский шүүлтелерин эттилер.

Пландар ла социалистический молјулар јенүлү бүдерине коллективтин ишчилеринин јадын-јүрүмин јарандырганы јаан јөмөлтө эдип туру. Быјыл столовый бүдер, балдардын сады тудулды, јангы јаан магазин тудулып јат. Јуртта 56 киж эмденип јадар больница, школ бар. Улус јуртаар туралар тудулат.

Предприятиенин коллективи быјыл база јакшы иштеп јат. Баштапкы кварталдын планы 111 процентке бүтти. Апрель ле май айдын пландары база ажыра бүткен. Коллектив беш-јылдыктын үчинчи јылынын пландарын ла социалистический молјуларын ажыра бүдүреринде алаңзу јок.

В. А. Зяблицкий,
Турачак аймакта ченемел өткүрер Горно-Алтайский агашкомбинаттын парткомынын качызы

АГИТКОЛЛЕКТИВТИНГ ЛЕ ПОЛИТИНФОРМАТОРЛОРДЫН ИЖИН БАШКАРАРЫ

Партийный организация өткүрип турган идеологический, жартамал-политический иштин амадузы — совет улусты научный, марксистско-ленинский көрүм-шүүлтеге, партиянын керегине, коммунизмди төзөп бүдүрерине, социалистический Ада-Төрөлди сүүрине, советский патриотизмге ле пролетарский интернационализмге үредип тазыктылары болуп жат деп, КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 j.) Пленумынын жөптөринде айдылган.

Пленумнын жөптөриле башкарынып, Майма аймакта ченемел көргүзөр «Чуйское» хозяйствонун партийный организациязы агитаторлордын ла политинформаторлордын ижин жагырта төзөди.

Хозяйствонун коллективи озочылдардын ченемелин, журт хозяйстводо науканын једимдерин иште тузаланып, албаты-хозяйственный пландарды ла социалистический молјуларды бүдүрери јанынан эрчимдү иштенип туру.

Партийный организация агитация ла политинформация өткүрер ишти калганчы јылдарда јарандырып, чоком амадуларлу өткүрип јат. Агитационно-јартамал ишти көп тоолу агитаторлор, политинформаторлор ло лекторлор өткүрип турулар. Олор — башкараачы ишчилер, специалисттер, научный шинжү өткүрип турган улус, озочыл ишмекчилер. Бастыра жартамал иш бирлик план аайынча өдүп туру.

Агитация једимдү болгонын бис онын амадузынан, хозяйствонун алдында турган задачаларды, коллективтин пландарын јенүлү бүдүрерине, ишчилердин эрчимин бийиктедерине ууланганынан көрүп јадыс.

Агитколлектив 22 кижини бириктирет. Олордын көп нургуны коммунисттер, албаты-калыкта тоомјылу улус. Кажызы ла участоктор, бригадалар, отделениелер сайын агитационно-јартамал иш өткүрерине көстөлгөн. Чоком практический задачалар бүдүрери јанынан олор күнүн сайын өткүрип турган жартамал иш јаан једимдерлү болуп туру. Агитколлектив хозяйстводо иш канайда өдүп турганын, социалистический мөрөйдө кем акалап, кем сондоп турганын, озочылдардын ижи-

нинг эп-сүмезин, ченемелин, једимдерин ончо улуска јетирип јат.

Шак ла агитколлективтинг јакшы ижининг шылтуунда улустын иштеги эрчими тынгыган, күндүк ле айлык јакылталар бүдүп туру, социалистический мөрөй јаан једимдү өдүп јат.

Агитационный иште элбеде таркаган арга шеф-таскадаачылардын ижи боло берди. Механизаторлордын ортодо эн тоомјылу шеф-таскадаачылар: РСФСР-дин Заслуженный механизаторы Зяблицкий Михаил Тимофеевич, Кайбышев Михаил Александрович, Каминский Михаил Иванович, Фукс Яков Яковлевич, Сух Алексей Николаевич.

Уй саачылардын ортодо озочыл шеф-таскадаачылар: Сабеева Г. И., Лаптева Г. Ф., Паршукова А. Д., Глебова А. М.; бозу азыраачылардын ортодо: Сосновская А. Ф., Глушкова А. Ф.; башкараачы ишчилердин ортодо: Лютаев М. Е., специалисттердин ортодо: бухгалтер Резинкова Г. А., ветфельдшер Басаргина А. А., өскө дө нөкөрлөр. Јиит ишчилер шеф-таскадаачылардан јакшы, бийик арбынду иштеер эп-сүмеге, јакшы јүрүмге, кылык-јанга үренип тазыгып јадылар.

Хозяйстводо шеф-наставниктердин ижин башкаратан совет төзөлгөн. Наставниктер бойларынын эдип турган ижи аайынча агитаторлор болуп јадылар. Олор јашөскүримди ишке коммунистический күүн-тапту, нөкөрлик ле најылык болорына үредип, акту бойынын ла текши јоннын, государствовын јилбүлерин чике колбоштырарына таскаткылайт.

Хозяйствонун ишчилеринин ортодо јартамал иш өткүреринде башкараачылар декаданын, айдын, кварталдын итогтары аайынча коллективле туштажып, куучын айдып, улустын шүүлтезин угуп турары тын арга боло берди. Бригадаларда, фермаларда, отделениелерде иштеп турган улус андый туштажуларда једикпес-тутактарды айтканыла коштой, ишти текши јарандырар шүүлтелер айдып јадылар.

Ишкүчиле јаткандардын коллективтеринде өдүп турган агитационно-јартамал иш социалистический мөрөйді көндүктирип јат. Ченемел көргүзер хозяйстводо ло научный шинжү өткүрер станцияда ишчилердин 90 проценти социалистический мөрөйдө туружып јадылар.

Орден тагынган уй саачы, коммунист Копылова Н. Владимир Ильич Лениннин чыккан күнине учурлай мөрөйлөжип, беш айдын планын ла социалистический молјузын өйинен озо бүдүрген. Уй саачылар Харлова В. Г., Паршукова А. Д., Лаптева П. Ф., Сабеева Л. И., Берсенева Н. О., өскөлөри де кыштунын өйине алган молјуларын ажыра бүдүреле, эмди

жайгы одорго көчкөн өйдө конокко кажы ла уйдан 10—19 литрден сүт саап алгылайт.

Жаскы кыра ижинде механизаторлор-коммунисттер Криво-ручко С. А., Комаров В. А., Зяблицкий М. Г., Косторак-ков Н. И., Табакаев А. В., Руколеев И. Ф. ле өскөлөри де агротехниканын некелтелеринен кыйа баспай, күндүк норма-ларды ажыра бүдүрип иштегилеген.

Отделениелердин ортодо бийик чыгдыйлу сүт учун тын тартыжу өдүп жат. Маймадагы отделение табыштырган бастыра сүттин 90 проценти баштапкы сортло барган. Онон эмеш жабыс көргүзү Алгаирдеги отделениенин уй саачыла-рында. Ол жакшы једим. Бу ла јуук јылдарда хозяйство баш-тапкы сортло табыштырган сүт төртөн проценти ашпай тура-тан. Бүгүн шак ла агитаторлордын ла политинформаторлор-дын өдүмдү јартамал ижинин шылтуунда сүттин чыгдыйы учун мөрөй тынып, баштапкы сортло табыштырылып турган сүт 72 процентке јетти.

Бүгүн механизаторлордын ортодо јартамал иш јаңы эп-сүме тузаланарына ууланды. Эки отделениеде наряд јоктон иштейтен бригадалар төзөлгөн. Бу бригадалардын члендери акча-јалды түжүм аайынча алар. Олор јаскыда эткен иш ар-бынду ла жакшы болгоны күскиде көрүнерин жакшы билип, кичеенип иштеп јадылар.

Наряд јок иштеер звенолор мал өскүрер иште база тө-зөлдү. Кировский фермада андый төрт звено бар. Азыйда кажы ла уй саачы бойынын ижи учун бойы каруулу бол-гон. Кезик уй саачылар ишке чыкпайтан. Кезиктери уйла-рын јетире саабай туратан учуралдар болгон. Онон улам сүт суйук болуп туратан. Эмди кажы ла уй саачы бастыра звенодо керектер учун каруулу, кажы ла уй саачынын ке-ректери учун бастыра звено каруулу боло берерде, иш тек-ши јаранды. Көргүзүлөр бийиктеди. Иштин дисциплиназы тыгыды, уй саалбай арткан эмезе сүди шыкпара саалбаган учурал болбой барды.

Агитколлектив бойынын ижинде озочыл ченемелди, жакшы иштеп турган улустын эп-сүмезин таркадарына јаан ајару эдип јат. Агитаторлор ло политинформаторлор, лек-торлор ло докладчиктер коллективтин ижи учун каруулу болуп јадылар. Олордын алдына андый некелтени партий-ный организация тургусты.

Хозяйстводо једимдер жакшы деп айдар арга бар. Он би-ринчи бешјылдыктын эки јылынын пландары ла социали-стический молјулары ажыра бүткен. Быјылгы јылда госу-

дарствого эт ле сүт табыштырары јанынан јарым јылга алган социалистический молјулар јенүлү бүтти.

Былтыр јайгыда механизаторлор общественный малга ток азыралды јеткил белетеп алган учун бастыра мал јакшы кыштап чыкты. Эмди келер кышка ток азыралды артыкташтыра белетеп алары учун социалистический мөрөй башталды. Азырал белетеер иш көндүгө берди. Уй саачылар ла уй кабыраачылар јайгы јарамыкту өйдө канча ла кире көп сүт саап алгадый үзеери аргалар табып, тузалангылайт. Озочыл механизаторлор ло уй саачылар агитаторлор болуп, бойларынын јозокту ижиле нөкөрлөрин јакшы ишке, бийик једимдерге кычырып турулар.

Хозяйствонун коллективинде темдектелген өйдө бирлик политкүндер, улай ла политинформациялар, оос журналдар, тематический энирлер, озочылдарды күндүлөп уткыыр иш элбеде өдөт. Парткомдо прессцентр, отделениелердеги парт-организацияларда идеологический иштин звенолары тзззлгн. Олордын задаказы — отделениелердин, бригадалардын, фермалардын коллективтеринде идеологический ле јартамал-политический иш өткүрей.

Л. Усова,
*Майма аймакта ченемел өткүрер «Чуйское»
хозяйствонун парткомынын качызы*

ОЗОГЫДАН АРТКАН-КАЛГАНЫЛА ТАРТЫЖАР ИШТИ КОЛЛЕКТИВТЕ ТӨЗӨӨРИ

Кан-Оозы аймакта «Кырлыктагы» совхозтын ишчилери, партийный организацияга баштадып, он биринчи беш-жылдыктын албаты-хозяйственный пландарын ла бойлорына алынган социалистический молжуларды бүдүрери учун мөрөйлөжип, бир канча жакшы једимдерге једип алдылар.

1983 жылда баштапкы кварталда государственного эт табыштырар жакылта бүтти. Экинчи кварталда ажыра бүткен. Кажы ла 100 эне койдон план аайынча 75 кураан алардын ордына 82 курааннан алдыс. Уч орден тагынган койчы коммунист нөк. Урматов К. Т. колындагы койлордон кажы ла 100 эне кой бажына 110 курааннан алала, коротпой чыдадып јат.

Совхозтын ишмекчилеринин жадын-јүрүминин материальный аргалары јаранып туру, иштеп алып турган акча-јалы бийиктейт. Оны потребкооперациянын садузы тынып турганы керелейт. Улус бойына баалу немелер: автомашиналар, мотоциклдер, телевизорлор, радиоприемниктер, баалу мебель, өскө дө керектү немелерди көп садып алат. Јурт улусты бытовой јеткилдеери кажы ла жыл сайын элбеп туру. Совхоз бойынын специалисттерине ле малчыларына жылдын ла 10—12 квартира тудуп јат. Улус совхозтын болужыла бойлоры көп туралар тудуп алды.

Бастыра бу керектер партиянын «Бастыразын кижиге болуп, кижини ырысту эдерге» деген амадузы јүрүмде бүдүп, ишкүчиле јаткандардын жадын-јүрүминин материальный аргалары јаранып, культуразы бийиктеп турганын көргүзет.

Бүгүңги күнде телекейде капитализмнин ле социализмнин ортодо сүреен тын идеологический тартыжу өдүп турарда кижини учун тартыжу аңылу учурлу боло берди. Бистинг ороондо коммунизмди бүдүретен жаңы кижини учун тартыжу — онын ижинин ле жадын-јүрүминин культуразы учун, оны кылык-јаңын жакшы эдери, духовный байгызары учун тартыжу болуп јат.

Совет албатыларда озогыдан арткан ла жаңы ээжи-јаң-

дар ла байрамдар көп. Бистин Кырлык журтта улу байрамдарга үзеери профессиялардын күндерин, совхозтын ижинде јаан учурлу керектерди темдектеп байрамдайтаны јакшы өдүп туру.

Бийик көдүрингилү ле јыргалду айалгада школды үренип божоткон јиит уулар ла кыстар ишмекчилер болуп иштегенин, паспорт алганын темдектеп јадыс. Бастыра журт-хозяйственный иштерде: мал кыштадарда, јаскы кыра ижинде, малга азырал белетееринде ле аш јуунадарында, кой кайчылаарында элбеген социалистический мөрөйдө јенү алган ишчилерди байрамду айалгада темдектеп турганыс јаан тузалузы билдирет. Агиткультбригада озочылдарга бойынын программазын учурлайт. Озочыл ишчилердин билезине совхозтын дирекциязы ла партком јакшы иш учун быйанду телеграмма ийгилейт.

Кышкы өйдө мал кыштадып турган малчыларды ончо јанынан јеткилдеер иш јакшы төзөлгөн.

Совхозтын коллективи 1983 јылдын јаскы кыра ижине јакшы белетенеле, агротехнический бийик кеминде өткүрди. Механизаторлорды јеткилдеери јанынан культуранын учреждениелеринин ишчилери јакшы иштедилер.

Јажы јеткен јииттерди Советский Черүге үйдежиپ атандыраы ла черүде турар өй божогондорын журтта уткыыры јыргалду айалгада өдүп јат. Темдектезе, быјыл 8 майда черүге атанып јаткан јииттерди үйдежерге ле черүден јангандарды уткыган митингте совхозтын ла журт Советтин башкараачылары, парткомнын качызы, јуунын ла иштин ветерандары куучын айттылар. Черүге барып јаткандар Төрөлин, совет улустын амыр-энчү ижин сергелен корулазын, черүден јанып келгендер совхозында эрчимдү иштенип, ырысту јүрзин деп күүнзедилер. Профком черүге атанып јаткан јииттерге баштапкы учуралда солдат тузаланатан эн керектү немелер берди, агитбригада концерт тургусты. Черүден јанган јииттерди бригадалар ла фермалар сайын ишке көстөйлө, болуш эдип акча берген, айылду болзо, квартира берер деген. Эмди ол уулар совхозтын ижинде эрчимдү иштене бердилер.

Кан-Оозы аймакта той өткүрип турганында једикпестутактар, јастыралар бары керегинде критика көп болуп јат. Бис Кырлыкта ол критиканы ајаруга алып, тойлорды бийик кеминде өткүрерге кичеенип турус. Алышкан улусты іурт Советте јыргалду айалгада бичири јанжыга берди. Обөгөни болотон уул ла үйи болотон кыс јүзүн-башка лен-

таларла, чечектерле кееркедилген машиналарга отырып, жараштыра кийинген көдөчилерлү журттын оромдорула мантаткылайт. Быжылгы жылдын баштапкы жарымында жаңы он биле төзөлдү.

Той биле төзөп турган жиит улустын жүрүминде, олордын ада-энелеринде айдары жок жаан учурлу керек. Көп учуралда той кандый өткөнүнөн жиит биленин оноң арыгы жүрүмсалымы камаанду болуп жат. Оны кажы ла кижилер билер. Онын учун тойды башкарып, аайлу-башту өткүрери — жаан учурлу керек. Же бисте бу иште жедикпестер база болуп туру. Аракыдаш тын болуп жат. Кериш-согуш болуп турган учуралдар бар.

Бис балдарын айылду эдип турган ада-энелерди бир айда эки тойды жаңыс күн өткүригер деп сүмелеп жадыс. Ненин учун дезе, кажы ла суббот күн той болуп турза, кезик чыданыкпас улус улай аракыдай берип жат.

Бистин клубта той керегинде блааш-тартышту жаан куучын болгон. Анда эки той — түште жаан улустын, энгирде жашөскүримнин жыргалын өткүрип турганын шүүшкенис. Эмди ада-энелер жаан да, жаш та улустын тойын бириктирерге, кожо өткүрерге жөпсиндилер. Эмди жирме ле оноң до көп айылдарга куда түжери астай берди. Уулдын ада-энези бистин балдар айылду болорго турулар, слер жөп болзо, мындый күнде той эделе, бойыгарды ла слердин төрөөндөрдү айттырып турус деп, кыстын ада-энезине аракы-чегендү киреле, айдып кычырып жат. Өскө кудалаш жок. Бис бодозоос, анайда эткени торт болор.

Жуунын ла иштин, партиянын ла комсомолдын ветерандары — пенсионерлер жиит үйеге көпти эткен. Олор каан жаңын антарала, Совет жаң тургустылар. Октябрьдагы революциянын жедимдерин жүзүн-башка өштүлөрдөн корулап алала, социализмди, ырысту жаңы жүрүмди төзөп бүдүрдилер. Олор бисти бойысты өскүрип, үредип чыдаттылар, эмди бистин балдарысты чыдадып жадылар, Олордын ортодо көп улус эл-жоннын керектеринде эрчимдү туружып, элбек иш бүдүргилейт. Олорго бис көп керектерде жөмөнөдис. Анчада ла Б. Кудирмековтын, Ш. Иташевтин, Д. Айтпасовтын, К. Ажанаровтын жакшы ижин темдектеерге жараар.

Кезик пенсионерлер комсомольский организацияларда жашөскүрим ортодо таскамал иш өткүрерине көстөлдү.

«Иштин ветераны» медаль берери ле пенсияга үйдежерин база жыргалду айалгада өдүп туру. Културанын туразынын ишчилери аңылу жаан трудовой книжкелер чүмдеп

јазајла, ого ветераннын өткөн јолын, эткен ижин, једимдерин, кайралдарын бичигилейт. Ветераннын јүрүми ле ижи, оны пенсияга үйдежип уткыганы школьниктерди ле јашөскүримди ишке тазыктырарында јаан учурлу болуп јат.

Эне кижиге балазынан кару не де јок. Балдар эртен бисти солыыр, бистин ордыска коммунизмди бүдүрип иштенер. Быјыл бистин јурттын эл-јоны балдарды корыыр телекейлик күнди — баштапкы июньди јакшы белетенип темдектеген. Ол күн балдарга да, ада-энезине де байрамду күн болуп өтти. Айас, јылу күн — кичү изү айдын баштапкы күни турды. Стадиондо балдар үлгерлер кычырган, кожондошкон, бойларынын јуруктарын көргүскен, јиит күрешчилер кебиске туруп маргышкан, јенип чыккандары чечектерле кайралдалды. Балдардын базары өткөн. Байрамнын учында кинофильм көргүзилген.

Кажы ла јыл сайын бисте ада-эненин күнинин учуры јаанайт. Кижиге бойынын ада-энезин ундыбас, онын сөөгин јууган јерге келип, кичееп турар учурлу. Анайда эткени кижинин сагыжын јарыдар деп, јарлу советский үредүчи Сухомлинский айдып туратан. Быјыл бистин јуртта ада-энени эске алынар күнде көп улус ада-энелеринин сөөгин јууган јерге келип иштендилер, чечектер отыргыстылар.

Совет улустын ээжи-јандарын, байрамдарын ла јыргалдарын бийик кеминде ле бистин бүгүнгиге јүрүмге тузалу өткүрерге јаан төзөмөл ишти јурт Советтин исполнительный комитеди, Советтин ээжи-јандар аайынча комиссиязы профсоюзтын ла комсомолдын организацияларыла, үй улустын Соведиле кожо, партийный организациянын башкартузыла эдери керектү.

Ээжи-јандарды, байрамдарды ла јыргалдарды өткүреринде материальный јанынан једикпестер барын база айдар керек. Бисте айылду болгон улуска кереес медальдар, значоктор садып алар арга јок. Садуда јаңы чыккан јаш балдарга учурлалган значоктор, јаңы билеге керектү альбомдор, книгелер болбой јат.

Бистин бүгүнгиге күндеги јадын-јүрүмисте ле кылык-јаныста озогыдан арткан сыраңай ла коомой кылык — аракыдаш. Бу түбектен совхозтын ижине, билеге каршу једет, јаан да улус, јаш балдар да шыралайт. Бу јаман кылык-ла тартыжып, оны бастыра аргаларла јоголторы — эл-јоннын текши кереги, туура салбай бүдүретен задаказы.

Аракыдаштан улам совхозтын ижи тутап јат. Дисциплина шалтырап бузулат. Кырлыктагы јурт Советтин испол-

комы ла депутаттары иштин дисциплиназын тыгыдары жа-
нынан партиянын Төс Комитединин ноябрь айдагы (1982 j.)
Пленумынын жөптөрүн жүрүмде бүдүрүп, элбек иш өткүрүп
баштадылар. Эмди СССР-дин Верховный Совединин сегиз-
тинчи сессиязы жөптөгөн ишкүчиле жаткандардын коллек-
тивтери керегинде Закон иштин дисциплиназын тыгыдары-
на жаан жөмөлтө эдер.

Ю. М. Апоятова,

*Кан-Оозы аймакта албатынын депутаттарынын
Кырлыктагы журт Совединин исполкомынын председатели*

СОЦИАЛИЗМДЕГИ ОБЩЕСТВЕННЫЙ КОЛБУЛАР ЛА КИЖИ

«Албаты-калык — обществонын өзүмин көндүктирип турган төс ийде» деп теманы жартаарда, пропагандист обществонын өзүминде кижинин учурын озогы ла эмдиги буржуазный философия канайда жартап турганын үренип турган улуска айдып берер аргалу. Марксизмнен озо болгон философия кижинин учурын, онын кебер-бүдүмин жартаарда элден озо кижин малдан ла өскө дө тындулардан неле башкаланып турганын, кижин эки бутла түс базып, куучын айдып турганын, шүүлте эдер аргалу болгонын темдектейтен.

Кижин керегинде научный түп-шүүлтени Карл Маркс «Фейербах керегинде» жарлу тезисттеринде эткен. «Кижинин учуры жаңыс ла онын бойында эмес. Кижиде эл-жоннын ончо колбулары бириктире алынган» деп, Карл Маркс бичиген. Анайда айтканында кижинин бийик социальный учуры көргүзилген. Анайда К. Маркс кижин өскө улусла колбу жок, өскө улустаң камаан жок, жаңыс бойы болуп јат дегени јастыра деп јартаган.

Пропагандист анайда айдып барып јадала, кижин общественный колбулардын, эл-жон ортодо колбулардын системазына канайда, кандый јолло кирип јат деп сурак тургузарга јараар.

Ол суракты пропагандист оноң ары бойы мынайда јартаар керек. Улус иштенерде бой-бойынан көрүжип, үренип јадылар. Кажы ла кижин билерин өскө кижиге айдып, бойы өскө улустаң неге де үренип, текши колбулар бололо, адазынан балдарына улалып, көп үйе улустын социальный ченемели јуулып јат.

Карл Маркс «1857—1858 јылдардагы экономический сурактар аайынча бичигени» деп книгенин кире сөзинде «улус кожо иштеерде бойлорынын эп-сүмезин алынып, бой-бойлорынан үренип јадылар» деп бичиген.

Кажы ла обществодо общественный колбулардын аңылу системазы төзөлип јат. Обществонын ла ого кирип турган кажы ла кижинин ортодо аңылу колбулар бар.

Общественно-экономический колбулар солынарда кажы ла кижининг ле обществонын ортодо колбулар база солынар. Бой-бойына өштү класстар бар обществодо кажы ла кижининг жадын-жүрүми ол кижиге кирип турган класстын ай-алгазынан камаанду болуп јат.

Өштү класстарлу формацияларда кижининг ле обществонын ортодо колбулар база јарашпас, өштү болуп јат. Капитализм кижиге ончо јанынан тен өзөр аргалар бербей, кижини үреп туру. Капитал бийлеген жүрүмде эл-јон ортодо колбулар, бастыра жүрүм, онын ээжи-јандары, буржуазиянын идеологиязы, культуразы кижиге тен өзөрине буудак эдет. Капиталдын ороондорында газет-журналдар, радио ло телевидение балыр јаман кылыктар, кижиге өштү болор шүүлте таркадат.

Социализм тужында кижининг ле обществонын ортодо колбулар чек өскөлөнө беретенин пропагандист бистинг ороннын ла социализмнин өскө ороондорынын жүрүминен алган керектерди көргүзип јартаар учурлу.

Социалистический общество кажы ла кижиге, чындап та, ончо јанынан теп-тен өзүп чыдазын деп кичеенет. СССР-дин Конституциязынын 20-чи статьясында мындай айдылган: «Коммунизмнин амадулары аайынча кажы ла кижиге јайым өзөри — бастыра улус јайым өзөрин јеткилдеер ай-алга. Государство бастыра улус бойлорынын творческий ийдезин, јайалтазын ла билерин тузалангадый, кажы ла кижиге ончо јанынан тен өзөрин јеткилдегедий аргаларды эл-бедер амаду тургузып јат».

Социализм тужында кажы ла кижиге јаранып өзөт, онын арга-чыдалы телкем јолго чыгат, кижининг ижиге јайым боло-ло, јангы учур алынат. Социалистический общественный колбулар јаранган шылтуунда кажы ла кижиге сүүген ижин јилбиркеп бүдүрип, бойынын јайалтазын элбеде көргүзөт, коллективтин, бастыра обществонын керектерин башка-ларында элбеде туружып турат.

Социалистический общественный колбулар јаранарда, кижиге онын системазында јаан учурлу керектер эдеринде туружып, обществонын материальный производствозын тын-гыдарына, духовный культуразын өнжидерине јилбиркеп јат. Материальный производстводо обществонын бастыра керектерин эдип, бүдүрип турган төс ийде — иштенип турган кижиге — текши јаранып өзүп, онын иштенер арга-чыдалы тынып јат.

Совет кижини там жарандырып, өскүрүп чыдадары жанынан Коммунистический партия тын кичеенип турганы Горно-Алтайский автономный областьтын жүрүминен көрүнөт. Туулу Алтай совет жаннын жылдарынын туркунына каан башкарган Россиянын сондогон национальный жака жери болгонынан экономический, социальный ла культурный жанынан сүрөөн тын жаранып өскөн область боло берди. Туулу Алтайдын өзүми — Совет Союзтын бастыра албатылары жайым ла тен өзөрүн жеткилдеген Лениннин национальный политиказы жүрүмде бүткенин керелейт.

КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Ю. В. Андропов партиянын Төс Комитединин ноябрь айдагы (1982 ж.) Пленумында айткан куучынында совет кижини керегинде, онын ижи ле жадын-жүрүми, онын духовный өзүми керегинде кичеенери партиянын жаан учурлу задачазы болгон до, артып та жат деп айткан.

Туулу Алтайдын ишкүчиле жаткандары бойынын ижинде ле жадын-жүрүминде сүрөөн жаан једимдерге једип алган. Азыйда бичик билбес көчкүн жүрүмдү алтай албаты совет жаннын жылдарынын туркунына нургулай бичикчи боло берди. Бүгүн бистин областьта текши үредүлү 180 школ, педагогический институт, бир канча аңылу орто үредүлү школдор, городто ло јурттарда профессионально-технический училищелер иштеп туру.

Областьтын бастыра бюджетинин 40 проценти албатыны үредериле колбулу керектерге чыгымдалат. Бүгүн бистин эн жаан учурлу јөөжө — совет кижинин су-кадыгы деп бис айдып жадыс. Онын учун су-кадыкты тыгыдарына ла корыырына совет государство акча чыгымдаарын кысканбай жат.

Бистин областьта јуртаган кажы ла 10 мун кижини бажына 27 врач ла 109 орто медицинский ишчи келижет. 1976 жылдан ала 1983 жылга јетире су-кадыкты корыырына чыгымдар 27 процентке көптөди. Бу тооны эмдиги США-нын администрациязынын ижиле тунгдесе, социализм капитализмнен артыкту болгоны анчада ла јарт көрүнөт. США-да «рейганомиканы» военно-промышленный комплекске жарамыкту өткүргенинен улам ишкүчиле жаткандардын социальный керексигенине, элден озо албатыны үредерине, су-кадыкты корыырына, каргандарды ла кенеген улусты пенсияла жеткилдеерине чыгымдар сүрөөн астадылып туру.

Социалистический обществонын политический колбуларын жарандыраарында совет албатынын сүрөөн тын творче-

ский ийдези бар. Бистин ороондо социалистический обществону башкарарында ондор миллион тоолу улус туружат.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандарынын творческий эрчими база тыгыйт. Јербойындагы Советтердин ижинде албаты-јоннын элбек калыгы туружып јат. Темдектезе, областьтын јербойындагы Советтеринин депутаттарынын ортодо — 60 проценти ишмекчилер, тал-ортозы — үй улус, үчинчи үлүзи — јашөскүрим.

«Совет кижии — ак-чек ишчи, политический культуразы бийик кижии, патриот ло интернационалист. Оны партия, орооннын героический историязы, бистин социалистический јүрүм үредип чыдаткан. Совет кижии јакшы јүрүмди тözöp, толо ло ырысту јүрүм јүрүп јат» деп, КПСС-тин XXVI съездине партиянын Төс Комитединин Отчетный докладында айдылган.

Областьтын культурный өзүмине јаан ајару эдилет. Автономный область турган 60 жылдын туркунына Туулу Алтайда көп тоолу клубтар, библиотекалар, культуранын туралары ачылды. Национальный драматический театр иштеп јат. Областьтын албатызынын 75 процентке шыдары телевизорлор көрөт, алтан проценти эки телепрограмма көрөр аргалу.

Коммунистический партия бойынын ижинде совет улусты коммунистический күүн-тапту, бойынын ижин ак-чек бүдүрер, јакшы кылык-јанду, бийик амадуларлу эдип үредип тазыктыларына кичеенип јат. Социализмнин общественный колбуларынын системазында кижии јангыс ла материальный јөөжө эдер ийде болуп турган эмес, је анайда ок бойы өзүп, өнжип јаранып, бойынын творческий јайалтазын тыгыдып јат. Ол — Коммунистический партиянын программазында темдектелген амаду.

А. Севелов,
*Ленинградтагы А. И. Герценнин адыла адалган
государственный педагогический институттын
философия кафедрасынын аспиранты*

СОЦИАЛИЗМНИНГ НАЈЫЛЫК ОРООНДОРЫНДА

АЛБАТЫЛАРГА АМЫР-ЭНЧҮ ЛЕ ЫРЫСТУ ЈҮРҮМ УЧУН

Советский Союзтың Коммунистический партиязынын июнь айдагы (1983 j.) Пленумынын ла СССР-дин онынчы катап јуулган Верховный Совединин сегизинчи сессиязынын материалдарын ла јөптөрин, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызын нөкөр Ю. В. Андроповты СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Председателіне тутканын бастыра совет албаты, ол тоодо Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, гран ары јанындагы бистин најыларыс јарадып уткыган.

Пленумнын ла сессиянын јөптөри совет кижинин јадын-јүрүминин материальный аргаларын јарандыраарына, культуразын бийиктедерине, онын алдында турган исторический задачаны — коммунизмди төзөп бүдүрерине кыйалта јоктон керектү амыр-энчү айалганы јеткилдеерине ууланган.

КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы Пленумынын ла СССР-дин Верховный Совединин сегизинчи сессиязынын јөптөри телекейдин јүрүминде јаан учурлу. Пленумнын ла сессиянын материалдарына гран ары јанында сүреен јаан ајару эдип турулар. Онызы јарт. Ненин учун дезе ол материалдарда телекейдин албатыларына амыр-энчү ле ырысту јүрүм, термоядерный јуунын јеткерин јоголтор јолдор ло аргалар көргүзилген. Пленумнын ла сессиянын јөптөрине тын ајару эдилип турганы Лениннин партиязынын ла Улу Октябрьский социалистический революциянын ороонынын телекейде тоомјызы бийиктегенин керелейт.

Бүгүңги күнде кижилик сүреен күч ле кату ой өдүп јат. Эмдиги ойдө эки башка социальный јүрүмнин, көрүм-шүүл-тенин, политический системанын — социализмнин ле империализмнин ортодо калапту тартыжу болуп туру.

Социализмнин исторический једимдери, телекейде коммунисттердин партиялары тыңыйла, олардын албаты-јонды баштаачы учуры јаанаганы, базынчыктаткан албатылардын јайымданар тартыжузында улу јенүлер, капитал бийлеген ороондордо ишмекчилердин классовый тартыжузы курчыганы — телекейдин политический кеберин өскөртти.

Экинчи јанынан, США-нын администрациязы баштаган империализм телекейди бийлеп алар амадула јуу-јепселдер-

ди көптөдип, жаңы телекейлик жуу-чак баштаарга белетенип туру. Олор Совет Союзка ла социализмнинг өскө дө ороондорына удурлаштыра элбек идеологический, психологический жуу баштадылар. Бойынын ороондорынын албатыларын «коммунизмнинг жеткириле» коркыдып, империализмнинг пропагандазы СССР-ди не ле деп жамандап, онын тышжанындагы амыр-энчү күүнзеген политиказын жабарлап туру.

Бүгүңги күнде амыр-энчүнинг, бастыра албатыларга жеткер жок болорынын политиказын шак ла СССР ле социализмнинг өскө дө најылык ороондоры өткүрип жадылар. Оны эмди бастыра албатылар билер. Марксизм-ленинизмнинг үредүзи, социализм жуу-јепселдерди астадып јоголторына, албатылар најылык болорына, бой-бойлорына болужып өмөлөжөриле үзүк жок колбулу. Оны бистинг орооннын тышжанындагы политиказынын бастыра историязы, СССР-динг калганчы өйдө эткен амыр-энчү баштанкайы керелейт. Јер үстинде амыр-энчү жүрүмди корулап алатаны СССР баштап турган социализмнинг најылык ороондорынын бүгүңги ле келер өйдө тышжанындагы политический ижинин төс ууламжызы.

«Бистинг өйдө шак ла социализм јер үстинде јуртаган албатылардын ортодо јакшы колбулар болоры учун, айалганы јымжадары ла амыр-энчүни јеткилдеери учун, кажы ла кижининг, бастыра албатылардын јилбүлери учун кыйа баспастан турумкай тартыжып јат» деп, нөкөр Ю. В. Андропов КПСС-тинг Төс Комитединин Пленумында айткан.

Онын учун КПСС ле Совет государство социализмнинг ороондорынын бирлигин тыңыдарына, олор өмөлөжөрин элбедерине јаан ајару эдип, бойлорынын телекейлик ижинин төс ууламжызы эдип алдылар. Социализмнинг најылык ороондоры телекейлик керектерде өмөлөшкөни, олордын экономический ле коруланар ийдези тын болгоны империалисттердин каршулу пландарын үзер аргалу. Социализмнинг ороондоры, олордын политиказы — бүгүңги күнде амыр-энчүни јеткилдеер керекте сүреен јаан учурлу боло берди.

Оныла колбой, агитаторлор ло политинформаторлор, лекторлор ло пропагандисттер социализмнинг једимдери керегинде, социализм капитализмнен артыктап турганы керегинде, онын политиказы керегинде албаты-калыкка јартап айдары јаан учурлу. Оныла коштой империализмнинг пропагандазы төгүнчик бололо, албаты-јонды мекелеерге ууланганын, онын каршулу амадуларын иле-јартына чыгарар керек.

Социализмнинг најылык ороондоры, олардын марксистско-ленинский партиялары тышјанындагы политикада јаан учурлу керектерди шўўжип, јөптөжип бүдүргилейт.

Андый туштажулардын бирўзи бу јуукта Москвада өтти. 28 июньда Болгариянын Албаты Республикасынын, Венгриянын Албаты Республикасынын, Германиянын Демократический Республикасынын, Польшанын Албаты Республикасынын, Румыниянын социалистический республиказынын, Советский Союзтын ла Чехословакиянын социалистический республиказынын башкараачы партийный ла государственный ишчилери туруштылар.

Советский Социалистический Республикалардын Союзунан бу туштажуда КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы, СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Председатели нөкөр Юрий Владимирович Андропов, КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын члени, СССР-дин Министрлеринин Совединин Председатели нөкөр Николай Александрович Тихонов, КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын члени, СССР-дин коруланарынын министри нөкөр Дмитрий Федорович Устинов, КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын члени, СССР-дин Министрлеринин Совединин Председателинин баштапкы Заместители, СССР-дин өскө ороондорло керектеринин министри нөкөр Андрей Андреевич Громыко туруштылар.

Туштажуда бүгүнги күнде Европада ла бастыра телекейде боло берген айалганы шўўп көрөлө, государстволор ортодо колбулар коомойтый бергени, ядерный јуу-чак башталар јеткер тынгыганы темдектелди. Андый јеткерлү керектерге бастыра ороондор ло албатылар ајару эдери керектүзин туштажуда турушкандар бойларынын социалистический государстволорынын адынан угузу эттилер.

Јуу-јепселдерди эдери көптөй берди. США ла НАТО аайынча онын союзниктери Советский Союзты ла социализмнинг Варшавадагы Договордо турушкан государстволорды јуулажар ийделе акалаарга турганын јажырбай јадылар.

Күнбадыш Европада НАТО-нын члендери болуп турган кезик ороондордын јерине Американын ядерный окторлу јангы ракеталарын экелип тургузарга белетенип турулар. Јангы стратегический ядерный јуу-јепселдер эдетен программалар тургузылган. Јуулажар амадуларга космосты тузаланар пландар бар. Тегин мылтык-јепселдин ийдезин тынгыдып, јангыдан эдип турулар Јуулажар амадуларга көп-

төп турган чыгымдар ишкүчиле јаткан албаты-калыкты түредип, олардын јадын-јүрүмин коомойтыдат.

Андый јеткерлү айалгада Европада ядерный јуу-јепселдерди астадары керегинде Женевада куучындажып турганында, стратегический јуу-јепселдерди астадары јанынан өдүп турган туштажуларда, Төс Европада черүлерди ле јуулажар техниканы астадары керегинде Венада куучындажып турганында јөптөжип болбой турганы социализмнинг ороондорын чочыдып турганы айдылды.

Империализм социалистический госу­дарстволордын ла өскө дө ороондордын ичбойындагы керектерине кирижип турган учуралдар бар. США-нын администрациязы ороондор ортодо экономический колбуларды јайрадарга ла үзерге албаданып јат. Анчада ла социализмнинг ороондорыла садыжарын ла өскө дө экономический колбуларды чек јоголторго күјүренет.

Социализмнинг ороондоры телекейдин јүрүминде мындый коомой керектерди јоголтор өй јеткен деп угузу эттилер. Амыр-энчүни јеткилдеерге, јуу-јепселдерди, анчада ла ядерный јуу-јепселдерди көптөдөрин токтодорго, социализмнинг ороондоры бойларынын мынан озо эткен баштаңкайын, ол тоодо Прагада јарлалган политический декларацияда болгон шүүлтелер ол бойынча артып јат деп угустылар.

Москвадагы туштажуда турушкан социалистический госу­дарстволордын башчы ишчилери амыр-энчүни ле албатыларга јеткер јок болорын јеткилдеерге мындый иш өткүрер керек деп шүүп турулар:

ядерный јуу-јепселдерлү ончо ороондордын, элден озо СССР-дин ле США-нын ядерный јуу-јепселдерин јангыртпай ла көптөтпөй, бүгүңги кеминде артырар;

ядерный јуу-јепселдерлү госу­дарстволор бойларында бар ядерный јуу-јепселди элден озо тuzаланбас болуп мол­јонор.

Москвадагы бу туштажуда турушкан госу­дарстволор НАТО-нын члендери ороондорго 1984 јылдын баштапкы январьдан ала јуулажар керектерге чыгымдарды көптөдөрин токтодоло, оноң ары астадып барала, анайда чеберлелген акчаны экономический ле социальный керектерге, ол тоодо јангы өзүп баштаган јиит госу­дарстволорго болуш эдип берерине тuzаланар деп кычыру эттилер. Андый кычыруга НАТО-нын ороондоры јарамыкту каруу берерин сакып турус деп айдылды.

НАТО-нын члендери ороондор анайда ок Варшавадагы

Договордын госуларстволорыла јуулашпазы ла јакшы колбуларлу болоры керегинде Договор эдер шүүлтеге јөпсинери јакшы болор эди деп айдылды.

Москвада өткөн туштажуда социалистический госуларстволордын башчы ишчилери Түндүк Европада, Балкандарда ядерный јуу-јепселдер јок зоналар јарлаары керегинде куучындажып јөптөжөр керек деп угустылар.

Социализмнинг ороондоры амыр-энчүни ле бойына јеткер јок болорын јеткилдеер јилбүлерле башкарынып, бойлорын империализм јуулажар ийделе артыктап аларга качан да бербес деп угустылар.

Олор бүгүңги күндеги Европадагы границалар бузубайтан ээжилерле кыйа баспастан башкарынып тургандарын база катап айттылар.

Европада јеткер јок болоры ла өмөлөжөри аайынча Хельсинкиде өткөн текшиевропейский јуунда турушкан госуларстволор Европада айалганы јымжадары, ороондор бойлоры ортодо јакшы колбуларлу болоры ла өмөлөжөри јанынан бийик молјулар алгандар.

Москвадагы туштажуда турушкан госуларстволор ол молјуларла башкарынып, башка-башка социальный јүрүмдү госуларстволор амыр-энчү коштой турар ээжилер аайынча өскө ороондорло өмөлөжөргө, колбуларды элбедерге белен болгондорын угустылар. Социализмнинг ороондоры Европада ядерный јуу-чак башталар јеткерди јоголторы, Европаны орто учушту, анайда ок тактический јуу-јепселдер јок, амыр-энчү јүрүмдү континент, бастыра госуларстволор бойлоры ортодо элбеде садыжып, өмөлөжип турган континент эдип алалы деп, Европанын ороондорынын башкаруларына кычыру эттилер.

Москвадагы туштажуда турушкан госуларстволор јер үстинде бүгүн боло берген јаан јеткерлү айалганы ойто јымжадып алар аргаларды туштажып шүүжели, термоядерный јуу-чактын јеткерин јоголторы јанынан јөптөжү эдели деп, НАТО-нын члендери госуларстволорго, телекейдин бастыра ороондорына кычыру эттилер.

ЛЕКТОРЛОРГО ЛО ПОЛИТИНФОРМАТОРЛОРГО БОЛУШТУ

АМЫР-ЭНЧҮГЕ УДУРЛАШКАН «ШҮҮЛТЕЛЕР»

Бүгүңги күнде Европада айалганы коомойтыдып турган керек — США быјылгы јылдын учында Күнбадыш Европада беш госу­дарствонун: ФРГ-нин, Англиянын, Италиянын, Бельгиянын ла Голландиянын јеринде яддерный окторлу јаны 572 ракета тургузарга белетенип турганы деп айтса, јастыра болбос.

Андый планы Вашингтон ло онын НАТО аайынча союзниктери 1979 јылда тургускан. Эмди ол план аайынча эки лагерьдин ортодо, бир јанынан «кызыл јеткерден» арга­дарга тургандардын (олор көп нургуны башкараачы ишчи­лер) ле экинчи јанынан бойынын ороонынын јеринде јаан јеткерлү ядерный јуу-јепселдер јок болзын деп күүнзеп тургандардын (олор Күнбадыш Европада јуртаган улустын элбек калыгы) ортодо тын блааш-тартыш болуп туру.

Андый планы тургузарда Вашингтон бойына темдекте­ген амадулар:

1. СССР-ди јуулажар ийделе артыктап алала, ого бойы-бойынын некелтелерин эдип турары.

2. Күнбадыш Европада кезик госу­дарстволордын јерин­де бойынын јап-јаны ракеталарын тургузала, камааны јок политика өткүрер күүндү бололо, сөс укпай барган союз­никтерин колго тудары, империалисттердин јилбүлери ја­рашпай турганынан улам тыный берген тартыжуда бойына тын јөмөлтө алары.

3. Кер-мар јаан эмес ядерный јуу башталза, онын тү­бегин Күнбадыш Европага түжүреле, бойы тала-тенистер ары јанында амыр артарын јеткилдеери.

Американын империалисттеринде мынан өскө дө ама­дулар бар. Је бу да айдылганы Вашингтоннын амадулары каршулу болгонын јарт көргүзет.

Је албатылардын јууны јаратпаган тартыжузы элбей берген бүгүңги айалгада США-нын администрациязына бойынын чын амадуларын бастыра аргаларла јажыарга келижип туру. Эмди США-нын пропагандазы сүреен ты­ныды. Олордын задачалары мындый: не де болотон болзо,

јангы ракеталарды Күнбадыш Европага экелип тургузар. Анайда эдилгени учун СССР-ди јабарлап бурулаар.

Империализмнин андый кылыгын телекейдин албатылары јакшы билер. Је андый да болзо, онын јеткери јаан бойы артып јат.

Онын да учун телекейдин эл-јонын мекелеер амадулу «нульдан баштаар», «тал-ортолой» деген ле өскө дө шүүлтелерди иле-јартына чылаазыны јоктон чыгарып турары кыйалта јоктон керектү боло берди.

США-нын администрациязы калганчы өйдө тыгыда таркадып турган кезик меке шүүлтелерин јартайлы.

Баштапкы меке шүүлте. СССР јуу-јепселдерди астадары учун тартыжып турус деп јарлайла, бойы јуу-јепселдерин көптөдип туру дежет. Калганчы 20 жылдын туркунына США стратегический ядерный јуу-јепселдерин көптөтпөй, бир кеминде туткан, СССР дезе токтоду јоктон көптөдип келди деп, президент Рейган айдып туру.

Јүрүмде болуп турган керектерди көргөжин, СССР јангы јуу-јепселдерди ала-көнө көптөдө эдип турган эмес, США андый јуу-јепселдерди эдип алган кийнинде бойын корулап аларга бойынын андый ок јуу-јепселдерин көптөдип турганы јарталат.

Американын специалисттери чотогоныла болзо, 70-чи жылдар башталарына јетире телекейде эдилген јуу-јепселдердин јангы 25 системазынын 23-зи США-да баштап эдилген. Онон бери США-да јангы јуу-јепселдер эдер баштанкай көптөди, Рейган президентке турган кийнинде јангы јуу-јепселдер эдери анчада ла тыгыды.

СССР-дин коруланарынын министри нөкөр Д. Ф. Устинов 1982 жылда 7 декабрьда ТАСС-тын корреспондентинин сурактарына берген карууларда мынайда айткан: «США 50-чи жылдардан ала континенттер ортодо учар стратегический јуу-јепселдерди токтоду јоктон көптөдип келди. 60-чы жылдарда олар 2000 мунга шыдар уур бомбардировщиктү болды, 1966—1967 жылдарга јетире США јер алдында шахталарда тургускан 1000 баллистический ракеталарлу, 656 баллистический ракеталарла јепселген суу алдыла жүрер 41 атомный керептү болды. Анайда олар стратегический јуу-јепселдерин эмдиги кемине јетире көптөдип алдылар». СССР-га бойынын јуу-јепселдерин база көптөдип, США-нын кемине једижерге келишкен. Озолой берген ороон јангыс јерге турбас учун, ого једижерге эки катап түргөн барары керектү болды.

Бу жуукта США-да «СССР-дин жуулажар ийдези» деп адалган брошюра чыкты. Онын авторлоры база андый ок меке шүүлтелер айдыжат. Мында СССР-да сүреен тын ийделү суу алдыла жүрер «Тайфун» деп кемелер эдилгени США-га жаан жеткерлү деп айдылганы бар. Андый ок ийделү «Трайдент-2» деп адалган суу алдыла жүрер кемезин США жүк ле тогузанынчы жылдарда эдип алар аргалу дежет. Ол ойгө жетире, брошюраны бичиген улустын айдыжыла болзо, США чек арга-чыдал жок арткадый. Олордын төгүни неде дезе, США-да «Трайдент-1» деп жаңы баллистический ракеталарла jepceHreH суу алдыла жүрер кемелер эмди ле бар. Жаңы советский бомбардировщиктер бар деп айдып турганы база көк төгүн.

США 1973 жылдан ала «МХ» ракеталарды жазап турганын, Б-1 деп адалган жаңы уур бомбардировщикти 1975 жылда эдип алганын, суу алдыла жүрер «Огайо» керепти 1981 жылда эткенин билбес кижн табылбас.

Брошюранын авторлоры таркаткан база бир кей сөс — Советский Союз ырада учар канатту ракеталарды эдип баштады деп айтканы. Бистин ороон канатту ракеталарды эдип баштады деп турарда, США-нын эки эскадрилья «Б-52» андый канатту ракеталарла jepceHreH алды. Пентагон эмди андый 12 мун ракета эдип аларын пландады. Олордын андый пландарына СССР каруу эдип, бойынын канатту ракеталарын көптөдө эдип алар.

Жуу-jepceHreHepди көптөдөрин кем баштап турганын Вашингтоннын келер беш жылдыкка темдектеген военный бюджетди көргүзет.

Бастыра бу керектер аайынча КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Ю. В. Андропов Күнбадыш Германияда «Шпигель» журналдын редакциязы сураганын амынайда айткан:

«Анайдарда, жуу-jepceHreHepди көптөдөри жаанынан бистин ороон озолоп турган эмес, СССР жаантайын США-ны ээчиде барганы жарт көрүнөт. США-га једижип тура, бис жуу-jepceHreHepди көптөдөрин токтодолы деп айдып турганыс, жуу-jepceHreHepдин кемин тендештиреле, онон астадып баштайлы деп шүүлте эткенис».

Советский Союзты жуулажар ийделерле артыктаар амадулу США СССР-дин шүүлтелерине јөпсинбей турган.

«СССР-ди жуулажар ийделе артыктаарга күјүренгенинен эш неме болбос. Советский Союз анайда берерине качанда јөпсинбес, јеткер алдына куру колду артпас. Оны Вашинг-

тсннын башкараачылары билип турзын. Ядерный јууны баштайла, анда јенип чыккадый јангы аргалар бедрееринен мойноор ой јеткен эмес пе? Анайда эдип турганы каршулу да, јуулгексү де керек» деп, нөкөр Ю. В. Андропов «Правда» газеттин корреспондентинин сурактарына каруу берип айткан.

Экинчи меке шүүлте. «Евроракеталар» эдерин СССР баштады, андый ракеталар — СССР-дин «СС-20» ракеталары дежет. СССР-дин бу ракеталарына удурлаштыра НАТО јангы американский ракеталар тургузарга туру деп айдып турулар.

Мында баштанкайды США ла НАТО эткен. Баштапкызында, США беженинчи јылдарда бойынын Европада турган черүлерин, Европаны јараттай талайлардагы керептерин СССР-ге удурлаштыра тургузылган ядерный окторлу ракеталарла јепсеерде, Советский Союз Европадагы јерлерине орто учушту ракеталар тургускан.

Экинчизинде, СССР-дин «СС-20» ракеталары керегинде куучын Күнбадышта 1976 јылда башталган. Је США-нын Европада тургузатан ракеталары керегинде куучын чик јок озо, 1969 јылда башталган. Ол јыл февраль айда Америкада «Мартин Орландо» концерн јангы ракеталар эдери керегинде Пентагонло контракт тургускан. 1975 јылдый бюджетинде «Першинг-2» ракеталарды эдерин бүткүл программа эдип јөптөгөндөр.

Ол ок јылдарда канатту «Томагавк» ракеталарды түрген јазайтан иш өтти. Олорды эдетен контрактты Пентагон 1972 јылда «Дженерал дайнэмике» кампанияла тургускан.

Анайдарда, Европада ракеталар көптөдөрин СССР баштаган эмес, США баштаган болуп јат.

«СС-20» ракеталарды эдетен бойынын шылтактары бар болгон. Технический јанынан алза, ойи једип эскирген ракеталарды јангы ракеталарла солыырга кыйалта јоктон керектү болгон.

Ого үзеери США-нын ла НАТО-нын башкараачылары СССР-дин эски ракеталарын божодорго көп ой керек, онын учун озолодо ракетно-ядерный согулта эткедий арга бар деп көп катап айдышкан.

Андай айалгада СССР-га бойынын ракетно-ядерный јуу-јепселдерин тыгыдарга, эскиргенин јангыла солыырга келишкен.

Учинчи меке шүүлте. Советский Союз «СС-20» ракеталарыла Европада орто учушту ракетно-ядерный јуу-

јепселдер јанынан США-ны ла НАТО-ны артыктап ийген, эмди Күнбадышка СССР-га андый јуу-јепселдер јанынан једижерге келишти дежет.

Эки јанынан ядерный ийдезин тўндештирерде ракета-лардын ла олордын ядерный окторынын тоозын ла чын-дыйын ајаруга алары керектў. Күнбадыштын ла Күнчыгыш-тын ядерный јуу-јепселдерин анайда тўндештирерде СССР-дин «СС-20» ракеталары ядерный ийде тен болгон кемин буспай турганы јарталып јат.

Европада орто учушту ядерный јуу-јепселдер СССР-дин ле США-нын, олордын союзниктериле јаба, калганчы јыл-дарда тендеже берген. Кажы ла јанында ядерный јуу-јеп-селдў бир мунга шыдар ракеталар ла самолеттор бар.

СССР-де ол тоого јерде тургузылган «СС-20», «СС-4» ле «СС-5» ракеталар ла орто бомбардировщиктер кирип јат.

НАТО-до ол тоого США-нын озолой тургузылган ядер-ный средстволоры: «ФВ-111», «Ф-111» ле «Ф-4» самолеттор; керептерде турган «А-6», «Б-7» самолеттор; Англиянын ла Франциянын ракеталары — јерде тургузылган ракеталар, суу алдыла јўрер кемелерде тургузылган ракеталар, «Вул-кан» ла «Мираж» бомбардировщиктер кирип јат.

Эмди ле НАТО-нын орто учушту средстволоры, СССР-дин андый средстволорында кўрў, 1,5 катап кўп ядерный октор јетирер аргалу. НАТО эмди бойынын ракетно-ядер-ный јуу-јепселдерин јангыртарга туру. Ол тушта олордын јеткири там тыгыыр.

Тўртинчи меке шўўлте. Советский Союз Франциянын ла Англиянын ядерный јуу-јепселдерин кожо чотоор керек деп чекеп туру, анайда эдерге јарабас, ненин учун дезе бу оро-ондор алдынан бойлоры башкарынып турган государство-лор. Ого ўзеери Франция НАТО-нын военный организация-зына кирбей јат дежет. Онын учун ядерный јуу-јепселдерди астадары јанынан куучындажарда Англиянын ла Фран-циянын ядерный јуу-јепселдерин јаба чотобос деп айдыжат.

Анайда эдерге јарабазы кажы ла кижиге јарт. США-нын ла, Англиянын ла Франциянын да ядерный јуу-јепселдери СССР-ды ла социализмнин ороондорын аткылаар эдип тур-гузылган.

Бисти ле бистин союзниктеристи США-нын ла НАТО-нын ракетно-ядерный јуу-јепселдерлў военный турлулары курчаган. Оны кандый да меке шўўлтелерле јажырап арга јок.

Д. Сортыяков

БАЖАЛЫКТАР

Өлӧң ижи — мергендӱ фронт	3
Јаңы једимдерге	8
Парторганизация ишти тыңыдары учун тартыжуда	12
Агитколлективтин ле политинформаторлордын ижин баш- карары	17
Озогыдан арткан-калганыла тартыжар ишти коллективте тӱзӱӱри	21
Социализмдеги общественный колбулар ла кижии	26
Албатыларга амыр-энчӱ ле ырысту јӱрӱм учун	30
Амыр-энчӱге удурлашкан «шӱӱлтелер»	35

СОДЕРЖАНИЕ

Сенокосу — все усилия	3
К новым трудовым победам	8
Работа первичной парторганизации по развитию творчес- кой инициативы трудовых коллективов	12
О практике руководства партийной организации группами политинформаторов и агитколлективами	17
Организация борьбы с пережитками прошлого в коллек- тиве	21
Человек и общественные отношения в социалистическом обществе	26
Борьба за мир	30
«Варианты» против мира	35

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 15. 07. 83. АН 11660. Формат 60x84 1/16. Усл. п. л. 2,32. Уч.-изд. л. 1,9. Тираж 540 экз. Заказ 2784. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 659700. г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча

Горно-Алтайск